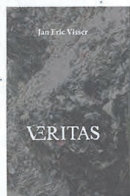

Boeken

Door Judith van Beukering

Jan Eric Visser

Op 12 november ging bij de Verbeke Foundation de groepstentoonstelling *Lost in Garbage* van start. Tijdens de opening werd van expositant Jan Eric Visser het kunstenaarsboek *Veritas* gepresenteerd.

Visser maakt al zo'n dertig jaar beelden van afval en gerecyclede materialen. Zoals 'aquadryne' dat gemaakt is van 100% gerecyclede plastic en dat een open structuur heeft waarin planten kunnen wortelen.

Visser verbindt in zijn werken schoonheid met ecologie.

Zijn motto is 'Form Follows Garbage', een persiflage op het bekende 20e eeuwse principe van 'Form Follows Function'. Met deze uitspraak wil Visser architecten en vormgevers uitdagen, want 'misschien zijn de afvalbergen van vandaag het gevolg van ontwerppopvattingen uit het verleden?' De Britse kunsthistorica Elizabeth de Bièvre vindt dat Jan Eric Visser zich onderscheidt van andere kunstenaars (uit het verleden) die met afvalmateriaal werken.

"Waar andere kunstenaars (...) de neiging hebben om deze te combineren en hun oorsprong zichtbaar te laten, transformeert Visser op magische wijze afgedankte stoffen - plastic verpakkingen, kranten, devotiekarsenwas, kleur van folders en as - waardoor ze gaan lijken op abstracte beelden vervaardigd van metaal, steen, hout of lakwerk." In dit stevige boek is vooral veel beeldmateriaal van Vissers sculpturen opgenomen. Dit wordt afgewisseld met citaten uit lezingen, interviews, artikelen en persoonlijke aantekeningen. Er is relatief weinig tekst maar dat past wel bij deze kunstenaar die zijn werken nooit titels meegeeft. Zijn kunstwerken 'bevinden zich idealiter voorbij de taal en de conditionering die daarmee samenhangt.'

Jan Eric Visser, *Veritas*, Elizabeth de Bièvre, Verbeke Foundation, ISBN 978-90-825208-73

Marjan Teeuwen

Marjan Teeuwen maakt grote architectonische installaties in vervallen gebouwen die op het punt staan om gesloopt te worden. In deze uitgestelde tijd gaat Teeuwen met hulp van een aannemer aan de slag om het gebouw, op een gecontroleerde manier, nog meer te slopen. Ze maakt doorbraken op nieuwe

plaatsen en laat soms zelfs hele verdiepingvloeren diagonaal zakken. Tegelijk bouwt ze van alles op en brengt ze orde aan met aangetroffen materialen. Zo stapelt ze honderden gipsplaten tot hoog opgetaste pilaren en muren. Van haar interventies maakt Teeuwen foto's, die weer als kunstwerken op zich zelf staan. Aan *Destroyed House* hebben verschillende auteurs een tekstbijdrage geleverd. Dat er tussen de teksten enige overlap is in de beschrijvingen, is niet verwonderlijk. Zo vergelijken meerdere auteurs Teeuwend werk met arte povera, de *Merzbau* van Kurt Schwitters en met Gordon Matta-Clark. Deze architect (1943-1978) doorboorde destijds al huizen uit protest tegen de leegstand en nieuwbouwwoede. Architectuur veranderde hij in sculptuur. Ernst van Alphen stelt dat Teeuwend interventies niet alleen moeten worden opgevat als getransformeerde architectuur, maar ook als 'plaatsen van geheugen'. "Zij visualiseert en materialiseert het huis-als-geheugen, de werking van het geheugen en het wortelen van de mensen die hier woonden, belichaamd door het huis."

Hans den Hartog Jager en Wilma Suto relateren het werk van Teeuwen aan ruïnes. Op romantische schilderijen worden ruïnes vaak afgebeeld als bakens van cultuur te midden van de woeste natuur. "Hoe anders wordt een ruïne in het echt", schrijft Den Hartog Jager. "Ruïnes zijn ook, tochtig en vochtig (...) misschien zijn ruïnes alleen spannend wanneer ze worden gestileerd, alsnog door artistieke vorm worden beheerst, hoe paradoxaal dat ook klinkt." Die paradox vindt hij nu juist het intrigerende aan Teeuwend werk: haar installaties zijn "gestileerd maar niet mooi, beheerst maar niet ongevaarlijk" en "met een merkwaardige spanning tussen uniciteit en alledaagsheid." Gordon Matta-Clark koppelde zijn architectuur aan anarchie - hij noemde zijn werken 'anarchitectuur' - en gaf het zo een politieke twist, zegt Wilma Suto. Maar hoewel Teeuwend 'veredelde ruïnes' zich wel verhouden tot het leven buitenshuis, richt het werk van Matta-Clark zich sterker naar buiten. "Teeuwend wereld is veel meer een binnenwereld, waarin de psychologische dimensie zegerieert."

Marjan Teeuwen, *Destroyed House*, Ernst van Alphen, Hans den Hartog Jager, Wilma Suto e.a., Valiz, ISBN 978-94-920955-37-4

Claudy Jongstra

Kunstenaar Claudy Jongstra, bekend van haar monumentale vitlen werken, is 'als een schaap met vijf poten', schrijft Lidewij Edelkoort in het voorwoord van deze Engelstalige naioto uitgave. "This very Dutch lady is a farmer, a colorist, a shepherd, a designer and an artist." Jongstra beweegt zich in al deze verschillende domeinen, zegt Edelkoort. Op haar Friese boerderij kweekt ze bloemen en planten die na het oogsten de natuurlijke verfstoffen opleveren voor de wol die ze voor haar kunstwerken gebruikt. Deze wol komt van Drentse heideschape, een oud ras waarvan er nog maar iets meer dan duizend rondlopen. Het verven, kaarden en vitlen van de wol doet Jongstra ook eigenhandig. Natuurlijk kan zij alles niet alleen af, dat zou voor één mens te veel zijn. Het hoeden van de schape heeft ze uitbesteed en de boerderij runt ze samen met haar gezin en vele betrokkenen. Vanwege deze gezamenlijke inspanningen zijn Jongstra's sculpturen in feite stuk voor stuk 'Gesamntwerke'. In dit boek is een marathoninterview opgenomen met Louwrien Wijers. Haar teksten geven een goed beeld van Jongstra's ontwikkeling: hoe zij vanuit de snelle wereld van de fashion industry steeds meer is gaan leven en werken in een slow-modus en met respect voor het ambachtelijke en de natuur. Hoe zij eeuwenoude kennis opdeed over planten, natuurlijke verfstoffen en (biodynamische) landbouwmethoden. En hoe in dezelfde tijd dat zij dit natuurlijke leven ontwikkelde, haar kunstenaarschap zich ook als natuurlijk ontwikkelde en Claudy Jongstra een internationaal veelgevraagd kunstenaar werd. Aan de basis van Jongstra's kunstenaarschap staat haar grote betrokkenheid bij het gehele productieproces. Boekontwerper Irma Broo heeft op een bijzondere manier het procesmatige aspect van het werk van Claudy Jongstra met het drukwerkproces weten te verbinden. Oneerbiedig gezegd is het boek 'een stapel ongesneden papieren'. In plaats van de gebruikelijke felle drukk kleuren is het beeldverslag van Jongstra's bedrijvigheid in haar eigen natuurlijke kleurenpalet opgebouwd: in indigo (zwart/blauw), kamille (geel) en meekrap (roodbruin). En in plaats van een kaft heeft het een doorzichtige plastic hoest met een zeefdruk; zo levensacht, dat ik even dacht dat er werkelijk een zwarte streng wol was meegekomen met het boek.

Claudy Jongstra, Lidewij Edelkoort, Laura M. Richard, Louwrien Wijers e.a., Naioto publishers, ISBN 978-94-6208-360-8

Tirzo Martha

Later dan gepland ging de tentoonstelling *No Excuses!* van start in museum Beelden aan Zee. Het verscheen van de kunstwerken van de Curaçaose kunstenaar Tirzo Martha had door orkaan Irma behoorlijk wat vertraging opgelopen.

Martha maakt installaties van verzamelde objecten. In het openingsartikel van deze monografie beschrijft Kitty Zijlmans *Self-Portrait*, een kunstwerk dat Martha op Curaçao maakte in het huis van zijn ouders; een wandvallende installatie met boeken, ordners, plastic flessen en tassen, foto's, een Jezusbeeld, een kartonnen doos van Kentucky Fried Chicken en andere objecten die met touwen bijeen worden gehouden. Zijlmans legt uit dat dit 'zelfportret' op meerdere redenen karakteristiek is voor Martha's manier van werken. De kunstenaar gebruikt altijd de lokale materialen die hij aantreft. De objecten die hij uitkiest zijn veelal alledaagse voorwerpen die een verhaal in zich dragen; zijn persoonlijke geschiedenis, verhalen over het harde leven op het deels arme Caribische eiland en het koloniale verleden. Tirzo Martha is een geëngageerd kunstenaar. Hij beschouwt kunst als een middel om maatschappelijke veranderingen tot stand te brengen. Martha betreft mensen uit verschillende lagen van de bevolking bij zijn projecten en op deze wijze probeert hij mensen die normaal gesproken nooit met elkaar in contact zouden komen, bij elkaar te brengen. Aan de kleurrijke, avontuurlijke installaties van Tirzo Martha is visueel veel te beleven. De gemiddelde toeschouwer ontbeert echter kennis van de Curaçaose cultuur en dit boek is in dat opzicht verhelderend; het helpt de kijker om Martha's kunstwerken ook in hun context te zien en er nog meer betekenislagen in te ontdekken.

Tirzo Martha, I wonder if They'll Laugh When I'm Dead?, Rob Perrée (ed.), Jap Sam Books, ISBN 978-94-90322-88-5

